

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 29/2002 vp

Hallituksen esitys uudeksi kielilaki ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 11 päivänä syyskuuta 2002 lähettäessään hallituksen esityksen uudeksi kielilaki ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (HE 92/2002 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan samalla määrännyt, että hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Paulina Tallroth ja erityisasiantuntija Sten Palmgren, oikeusministeriö
- hallitusneuvos Arto Sulonen, lainsäädäntöneuvos Kimmo Hakonen ja neuvotteleva virkamies Matti Korkealehto, sisäasiainministeriö
- neuvotteleva virkamies Petri Syrjänen ja neuvotteleva virkamies Kirsi Äijälä, valtiovarainministeriö

- vanhempi hallitussihteeri Salla Rinne, opetusministeriö
- neuvotteleva virkamies Riitta-Maija Jouttimäki, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylitarkastaja Tarja Jukkala, Opetushallitus
- kansliapäällikkö Elisabeth Naucclér, Ahvenanmaan maakuntahallitus
- puheenjohtaja, kansanedustaja Henrik Lax ja kieliturvasihteeri Kristina Beijar, Svenska Finlands folkting
- johtava lakimies Heikki Harjula, Suomen Kuntaliitto
- professori Olli Mäenpää
- professori Kaarlo Tuori.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Saamelaiskäräjät
- AKAVA-JS ry, Palkansaajajärjestö Pardia ry ja Valtion yhteisjärjestö VTY ry yhteisesti.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi kielilaki ja siihen liittyvä muu lainsäädäntö. Uusi kielilaki korvaisi vuonna 1922 annetun kielilain.

Uudella kielilailla turvataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön kielelliset oikeudet perustuslaissa edellytetyllä tavalla. Esityksen mukaan

kielilaki on Suomen kansalliskieliä, suomen ja ruotsin kieltä, koskeva yleislaki. Lakiin sisältyisivät viittaukset muita kieliä koskevaan lainsäädäntöön sekä kielisäännöksiä sisältävään erityislainsäädäntöön.

Uusi kielilaki olisi soveltamisaltaan laaja ja velvoittaisi laissa määriteltyjen viranomaisten lisäksi valtion liikelaitoksia ja eräin edellytyksin myös sellaisia palveluja tuottavia yhtiöitä, joissa valtiolla tai kunnilla on määräämisvalta. Laki koskisi annettavan palvelun osalta myös muita kuin viranomaisia, jotka viranomaisen toi-

meksiannosta tarjoavat palvelua yleisölle, sekä niitä, joille viranomainen antaa julkisia hallinto-tehtäviä. Lain mukaan viranomaisen tehtävien hoitaminen ostamalla palveluja yksityisiltä ei vaikuttaisi ihmisten kielellisiin oikeuksiin.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Lailla korvataan vuoden 1922 kielilaki. Hallintovaliokunta on käsitellyt asiaa toimialansa osalta korostaen virkamiesten kielitaidon merkitystä kielilain toteutumisen kannalta.

Virkamiesten kielitaito

Valiokunta toteaa, että keskeinen elementti kielilain toteuttamisessa on virkamiesten kielitaito. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nykyinen järjestelmä ei ole pystynyt aina takaamaan virkamiesten riittävää käytännön kielitaitoa.

Hallituksen esitykseen sisältyvällä kielitutkinnon kokonaisuudistuksella luodaan kokonaiskoulutusjärjestelmä, jolla voidaan taata virkamiesten parempi kielitaito. Valiokunta viittaa ehdotukseen laiksi julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että valtionhallinnon kielitutkinnon sijasta on mahdollista osoittaa suomen tai ruotsin kielen taitoa yleisestä kielitutkinnosta annetussa laissa (668/1994) tarkoitetulla kielitutkinnolla.

Kustannukset

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että lakiehdotuksen sisältämät parannukset oman kielen käytöstä viranomaisessa asioidessa ja oikeudesta saada asiakirjoja omalla kielellä tulevat to-

dennäköisesti merkitsemään lisääntyviä henkilöstö- ja käännöskorvausmenoja.

Ennen lain voimaantuloa on henkilöstöä asianmukaisesti koulutettava ja suunnattava riittävät varat kielikoulutukseen erityisesti sosiaali- ja terveystoimeen, poliisitoimeen ja tuomioistuinelaitokseen, jotta kansalaisten kielellinen oikeusturva voidaan myös käytännössä taata.

Vieraan kielen käyttäminen työkielenä

Lain 26 §:n mukaan viranomainen voisi tarkoituksenmukaisuussyistä käyttää työkielenään muutakin kuin virka-alueen enemmistön kieltä.

Valiokunta oudoksuu säännösehdotusta vieraan kielen käyttämisestä viranomaisen työkielenä virka-alueen enemmistön kielen tai toisen kielen käyttämisen sijaan ja ehdottaa että mahdollisuus poistetaan ehdotuksesta

Lain täytäntöönpano ja sen toteutumisen seuranta

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kielilain voimaantuloon liittyvä tiedottaminen on asianmukaista ja riittävän laajaa, jotta kansalaiset tulevat tietoisiksi kielellisistä oikeuksistaan.

Valiokunta pitää oikeana, ettei lakiehdotukseen ole sisällytetty sanktioita vaan että lain toteutumisen seuranta on yleisen lainvalvontajärjestelmän vastuulla.

Samoin valiokunta kannattaa vaalikausittain annettavaa kertomusta kielellisten olojen toteutumisesta myös muiden kuin suomen ja ruotsin kielen osalta.

Lausunto

Lausuntonaan hallintovaliokunta kunnioittavasti esittää,

että perustuslakivaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 12 päivänä marraskuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Matti Väistö /kesk	Paula Lehtomäki /kesk
vpj.	Pertti Turtiainen /vas	Pekka Nousiainen /kesk
jäs.	Janina Andersson /vihr	Heli Paasio /sd
	Nils-Anders Granvik /r	Aulis Ranta-Muotio /kesk
	Rakel Hiltunen /sd	Pekka Ravi /kok
	Valto Koski /sd	Arto Seppälä /sd
	Esko Kurvinen /kok	Marja Tiura /kok.
	Lauri Kähkönen /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

apulaissihteeri Jukka Savola.